

EMLÉKEZÉS AZ INTÉZMÉNYALAPÍTÓRA

Halálának 120. évfordulóján tisztelgünk Keleti Károly, a hivatalos magyar statisztikai szolgálat megalapítójának és szervezőjének, a statisztika kiemelkedő művelőjének emléke előtt. Az 1833-ban született közgazdasági író, tudós és intézményalapító életének utolsó negyed évszázadát teljességgel a hivatalos statisztikának szentelte. Méghozzá szinte napra pontosan kitöltve a huszonöt évet, hiszen 1867. május 25-én nevezték ki a Földművelés-, ipar- és kereskedelemügyi minisztérium statisztikai szakosztályának vezetőjévé, és 1892. május 30-án érte a halál.

Keleti Károly hitvallását tömören összefoglalta a hivatal létrejöttét megelőző szakosztályi években, az akkor tartott statisztikai tanfolyamok hallgatói számára: „Nincs állam vagy társadalom, kormány vagy nemzet, mely statisztikai ismereteket nélkülözhetne. A homályos őskorban szintűgy, mint a mai civilizáció korszakában ismerni kellett és kell az alapokat, melyen a társadalom nyugszik”.

Törekvésének megvalósításához hallatlan következetességgel ragaszkodott. Bár az önálló magyar statisztikai szolgálat megteremtése előtt számtalan akadály tornyosult, kitartásával rendre leküzdötte a nehézségeket. Munkálkodását mondhatni a saját lakásán kezdte, amennyiben a 145 esztendeje megalakult, hat fős szakosztály legelőször ott nyert elhelyezést. Ismeretterjesztését azzal az ötszáz szakértővel, akiket két tanfolyamon felkészített a statisztika művelésére. Ott volt az ország első népszámlálásának megtervezésénél és lebonyolításánál 1869 és 1870 fordulóján, bábáskodott a négy évvel később elfogadott, első statisztikai törvény megalkotásánál. És mivel céljának tartotta a statisztika bekapcsolását a nemzetközi vérkeringésbe, hogy megállja helyét a „leghaladottabb külfölddel” való összehasonlításban is, már 1869-ben részt vett a hágai Nemzetközi Statisztikai Kongresszuson – hogy hét évvel később Budapesten házigazdaként üdvözlje a nemzetközi mezőny tagjait.

Közben fáradhatatlanul szervezte a létszámában gyarapodó hivatalt, megteremtve intézményi kereteit. Emellett időt szakított a tudományos tevékenységre is: 1868-ban a Magyar Tudományos Akadémia levelező, majd 1875-ben rendes tagja lett – halála előtt két évvel pedig igazgató-tagja. A kor statisztikai ismereteit nemcsak magyarul, hanem francia és német nyelven is megjelentette. Közülük a legismertebb a Hazánk népe a közgazdaság és társadalmi statisztika szempontjából című munkája, amelyben korát adatokkal bemutató egyebek mellett a mezőgazdaság felemelése mellett az ipar létesítése mellett is érvelt. Utolsó műve különösen érdekes vállalkozás, címe: Magyarország népességének élelmezési statisztikája fisiológiai alapon. Egyszerre tekinthető a táplálkozás-kutatás, a háztartás-statisztika és a területi statisztika úttörő alkotásának.

Keleti Károly emlékét 1921 óta nemcsak az a budai utca őrzi, amelynek éke a Központi Statisztikai Hivatal főépülete. Az intézményalapító emlékét őrzik a hivatal mai munkatársai, igyekezve legjobb tudásuk szerint ismertté tenni azokat az alapokat, melyeken a társadalom nyugszik.